Stichting Raad voor Accreditatie

Financieel Verslag
2017

13 maart 2018

VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

Verslag van de raad van toezicht

De maatschappelijke positie van de RvA en het werk van de door hem geaccrediteerde organisaties op het snijvlak van 'publiek en privaat' werd ook in dit verslagjaar vormgegeven vanuit haar missie:

Kernactiviteit van de RvA is het verlenen van accreditatiediensten. Als nationale accreditatie-instantie zorgt de RvA ervoor dat belanghebbende partijen een gerechtvaardigd vertrouwen kunnen hebben in alle onder zijn toezicht uitgegeven conformiteitverklaringen en beoordelingsrapporten.

De raad van toezicht heeft ook in 2017 op basis van die maatschappelijke positie en rol, welke verankerd is in Europese en Nationale wetgeving en in een internationale norm, zijn toezicht uitgeoefend op en als klankbord gediend voor het bestuur van de RvA.

Toezicht
De raad van toezicht is in 2017 vijf maal plenair bijeengekomen, in aanwezigheid van het bestuur en de operationeel directeur. Eenmaal werd bijeengekomen buiten aanwezigheid van het bestuur en de operationeel directeur, om het eigen functioneren en dat van het bestuur te evalueren. Daarbij heeft de raad specifiek stilgestaan bij de continuïteit van bestuur en toezicht voor de komende jaren. Hierover heeft afstemming plaatsgevonden met het bestuur. De raad heeft de heer prof. dr. J. van den Heuvel en de heer ir. P. F. van Rhede van der Kloot per 1 augustus, respectievelijk 31 augustus, benoemd tot lid van de raad. De raad is de uittredende leden, de heren dr. A.G.M. Buiting en ing. J. Visser zeer erkentelijk voor hun waardevolle inbreng gedurende vele jaren vanuit het veld van de gezondheidszorg, respectievelijk vanuit het bedrijfsleven. De raad heeft de heer ir. L. Visser per 26 oktober 2017 herbenoemd voor een derde en laatste termijn. De raad heeft een aantal kandidaten voor de opvolging van de positie van voorzitter gepolst. Dit heeft geleid tot de benoeming van de heer drs. S.A. Blok als voorzitter van de raad met ingang van 1 januari 2018. Tot ons genoegen heeft de uittredend voorzitter bereid gevonden aan te blijven totdat de nieuwe voorzitter in functie kwam. De raad is de heer drs. E.H.T.M. Nijpels zeer erkentelijk voor zijn inbreng bij het werk van de RvA sinds 2000 als voorzitter van achtereenvolgens de raad van advies, het bestuur en de raad van toezicht.
De evaluaties hebben niet geleid tot het nemen van andere maatregelen dan het voorzien in opvolging van uittredende leden van de raad van toezicht.

De raad heeft in het verslagjaar in het bijzonder stilgestaan bij:
- De voortgang op de realisatie van de vier strategische thema's
- De plannen voor verdere digitalisering van de werkprocessen bij de RvA
- De consequenties van het verschijnen van een nieuwe versie van de ISO 17011:2017 waarin de eisen geformuleerd zijn waaraan de RvA moet voldoen om ondertekenaar van de Multi Laterale overeenkomsten te kunnen zijn
- De doorlooptijden van verzoeken tot accreditatie en uitbreiding van accreditaties, alsmede van de afhandeling van klachten
- De voortgang van het transitieplan dat de accreditatie van ca. 250 medische laboratoria in vier jaar over moet brengen van een Nederlandse Praktijkrichtlijn naar de internationale accreditatienorm
- Risico's en aansprakelijkheden, waaronder de behandeling van een datalek
- De aanbevelingen in het rapport 'Mastbreuk Harlingen'van de Onderzoeksraad voor Veiligheid, waar die betrekking hadden op geaccrediteerde inspectieactiviteiten en de communicatie met de Inspectie Leefomgeving- en Transport.
- De totstandkoming van een zogeheten 'klokkenluiders' regeling.

In iedere vergadering vindt schriftelijke en mondelinge rapportage plaats over de strategische, operationele en financiële voortgang. Terugkerende agendapunten zijn:
- Jaarplanning, begroting en jaarrekening
- De financiële maandrapportage

- Binnengekomen klachten over de RvA en meldingen over geaccrediteerden en de afhandeling daarvan, zo ook wat betreft bezwaren en beroepen
- De jaarlijkse management review
- Verslagen van vergaderingen van het adviespanel belanghebbenden
- Verslagen van vergaderingen van de gebruikersraad
- Contacten met het ministerie van Economische Zaken

De raad van toezicht heeft het rapport inzake de jaarrekening 2017, inclusief resultaatbestemming, na bespreking met de accountant goedgekeurd en de bestuurder decharge verleend voor het gevoerde beleid en bestuur.

Informatie
In het kader van informatie inwinning heeft de raad van toezicht zich in zijn vergaderingen actief laten informeren door verschillende afdelingsmanagers van de RvA over de activiteiten binnen hun verantwoordelijkheidsgebied.
Een lid van de raad van toezicht concentreert zich op de financiële aangelegenheden.
Een lid van de raad van toezicht heeft een OR-vergadering bijgewoond, evenals een OR-overlegvergadering met de bestuurder.
Daarnaast heeft een lid van de raad van toezicht een reguliere vergadering van de commissie accreditaties bijgewoond en heeft de voltallige raad zich door de commissie accreditaties laten informeren over haar werkzaamheden in 2017.

Graag spreken wij onze dank uit aan alle medewerkers en beoordelaars van de RvA. Zij hebben zich in het verslagjaar 2017 wederom met grote inzet en betrokkenheid ingespannen om de geacccrediteerden en de stakeholders zo goed mogelijk van dienst te zijn.

Utrecht, 13 maart 2018

Drs. E.H.T.M. Nijpels (waarnemend voorzitter vanaf 7 maart 2018)

Ir. L. Visser
Prof. dr. J.van den Heuvel (met ingang van 1 augustus 2017)
Dr. ir. I. Mastenbroek
Ir. P.F. van Rhede van der Kloot (met ingang van 31 augustus 2017)

Voor verdere gegevens omtrent de leden van de raad van toezicht en het bestuur, zie bijlage 1 bij de jaarrekening.

DIRECTIEVERSLAG

Directieverslag

Jaarverslag

Hierbij brengen wij als bestuur van de stichting verslag uit over het boekjaar 2017 met betrekking tot de stichting Raad voor Accreditatie. De jaarrekening van 2017 sluit met balanstellingen van EUR 7.517.466 en de staat van baten en lasten sluit met een positief resultaat van EUR 151.201.

Algemene informatie

Missie

Kernactiviteit van de Raad voor Accreditatie is het verlenen van accreditatiediensten. Als nationale accreditatie-instantie zorgt de Raad voor Accreditatie ervoor dat belanghebbende partijen een gerechtvaardigd vertrouwen kunnen hebben in alle onder zijn toezicht uitgegeven conformiteitverklaringen en beoordelingsrapporten.

Visie

De Raad voor Accreditatie verleent zijn diensten:

- op een professionele, transparante, onafhankelijke en integere wijze;
- met inzet van competente, gemotiveerde medewerkers en externe netwerken van deskundigen;
- in overeenstemming met de gestelde nationale en internationale eisen.

Daarbij wordt rekening gehouden met de belangen van de Nederlandse markt, overheid en burger.

Kernwaarden

De Raad voor Accreditatie gaat bij al zijn handelen uit van de volgende kernwaarden:

- competent
- onpartijdig en onafhankelijk
- marktgericht
- mensgericht
- integer
- transparant

Als we de beginletters van deze woorden achter elkaar zetten, leidt dat tot de afkorting 'commit', een afkorting die staat voor commitment, ofwel betrokkenheid. Het is juist deze betrokkenheid vanuit onze kernwaarden die klanten een daadwerkelijke borging biedt voor vertrouwen, nu en in de toekomst.

Interne organisatie

Ook in 2017 hebben onze medewerkers weer een forse bijdrage geleverd aan de vertaling van die missie naar de operationele praktijk: het leveren van tijdig, compleet en goed toezicht op geaccrediteerde en te accrediteren conformiteitbeoordelende activiteiten en het daarbij voldoen aan de eisen uit de EUR 765/2008 en de ISO/IEC 17011.

Ultimo 2017 had de RvA 106 medewerkers in dienst (94 fte), en met hulp van per beoordeling gecontracteerde inzet van beoordelingsteam leden uit een pool van ca 40 externe (lead)assessoren en ruim 600 externe werkveld inhoudelijke deskundigen, zijn er in 2017 veel reguliere accreditatiebeoordelingen en uitbreidingsbeoordelingen afgerond.

Terugblik 2017

Website
De in het jaarplan van 2017 opgenomen doorontwikkeling van de website is in 2017 deels uitgevoerd. Het automatisch uploaden van actuele "scopes", het overzicht dat aangeeft voor welke conformiteit beoordelingsactiviteiten een organisatie geaccrediteerd is, is actief. Met de ontwikkeling en/of verbeterering van de gebruikersinterface, zoekfunctionaliteit en de aanpassingen voor het blijven voldoen aan het keurmerk drempelvrij is een start gemaakt.

Automatisering/digitalisering
In lijn met de RvA visie om de rapportage en afhandeling van uitgevoerde beoordelingen verder te optimaliseren en te digitaliseren is in 2016 het project "up to date rapportage tool" gestart. De rapportagetool moet in zijn algemeenheid de toekomstige werkwijze van beoordelen kunnen ondersteunen en de basis informatie kunnen aanleveren benodigd voor rapportage en management informatie. Na een zorgvuldige afweging is in de 2e helft van 2017 de licentie voor het rapportagetool aangeschaft. Onze klanten kunnen in de loop van 2018 daardoor ook de afhandeling van bevindingen bij de beoordelingen via een portal uploaden.

RvA in beweging
In 2017 zijn 2 bewegingen op gang gekomen zijnde het organisch doorontwikkelen van de lijnorganisatie in het kader van efficiency en harmonisatie van klantcommunicaties en het doorontwikkelen van de IT-organisatie en IT-tools ("Digivisie 2017-2021").

Stand van zaken Transitie CCKL naar ISO15189
De in 2015 gestarte transitie van de medische laboratoria is in 2017 voortgezet. In 2017 zijn in dat kader 64 medische laboratoria geaccrediteerd. In totaal zijn ultimo 2017, 199 medische laboratoria geaccrediteerd, waarvan 173 voorheen CCKL criteria naar geaccrediteerd.

Financiële informatie

Resultaatbestemming

De winst over het boekjaar 2017 is als volgt bestemd:

Het resultaat ad EUR 151.201 is verdeeld opgenomen onder egalisatie reserves (ZBO) en overige reserves (niet-ZBO). Het totale eigen vermogen bedraagt ultimo boekjaar EUR 4.026.115. Een deel (EUR 227.812) hiervan is bestemd. Het weerstandsvermogen (eigen vermogen -/- bestemmingsreserve) bedraagt EUR 3.798.303.

Financiële positie

De balans per 31 december is als volgt weer te geven:

	2017		2016	
	EUR 1.000	**in %**	EUR 1.000	in %
Materiële & immateriële vaste activa	**491**	**12**	607	16
Werkkapitaal	**3.535**	**88**	3.286	84
	4.026	**100**	3.875	100
Eigen vermogen	**4.026**	**100**	3.875	100
	4.026	**100**	3.875	100

In 2014 is, mede op instigatie van de Gebruikersraad, de vermogensbehoefte en het daarover in 2006 en 2012 geformuleerde beleid geëvalueerd. De huidige wettelijke basis van de RvA, haar groter aantal geaccrediteerden en de verminderde blootstelling in het buitenland gaven daar aanleiding toe. De Raad van Toezicht heeft in 2014 zijn goedkeuring gegeven om als bandbreedte voor het weerstandsvermogen minimaal € 3,5 miljoen en maximaal € 4 miljoen te hanteren.

Zodoende is er voldoende buffer om de continuïteit, onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de RvA te waarborgen. Per 31 december 2017 bedraagt het weerstandsvermogen € 3.798.303 (2016: € 3.744.914).

De kortlopende financiële positie (werkkapitaal) per 31 december kan als volgt worden weergegeven:

	2017	2016
	EUR 1.000	EUR 1.000
Vlottende activa		
Onderhanden werk, vorderingen en overlopende activa	**3.365**	3.595
Liquide middelen	**3.661**	3.110
	7.026	6.705
Voorzieningen, kortlopende schulden en overlopende passiva	**-3.491**	-3.437
Werkkapitaal	**3.535**	3.268

Gecomprimeerd overzicht baten en lasten

	Begroting 2017 EUR 1.000	**2017 EUR 1.000**	2016 EUR 1.000
Baten			
Omzet uit accreditaties	**11.190**	**11.397**	10.382
Omzet jaarlijkse bijdrage	**2.758**	**2.709**	3.131
Overige opbrengsten	**449**	**512**	480
Netto omzet	**14.397**	**14.618**	13.993
Lasten			
Personeel	**8.331**	**8.067**	7.754
Kosten uitbesteed werk a)	**4.121**	**4.281**	4.137
Reis- en verblijfkosten	**566**	**743**	631
Afdrachten	**10**	**8**	19
Afschrijvingen op vaste activa	**165**	**132**	127
Overige bedrijfskosten b) c)	**1.195**	**1.243**	1.187
Totale Lasten	**14.387**	**14.474**	13.855
Saldo van baten en lasten	**10**	**144**	138
Rente	**18**	**7**	18
Resultaat boekjaar	**28**	**151**	156

a) Vanuit de bestemmingreserve is € 70.000 onttrokken voor kosten uitbesteed werk, deze zijn niet direct in de mindering op de kosten verwerkt maar via muaties op het eigen vermogen
b) Vanuit de bestemmingsreserve is € 12.188 onttrokken voor overige bedrijfskosten (verbeteringen website), deze zijn niet direct in de mindering op de kosten verwerkt maar via muaties op het eigen vermogen
c) In de begroting is rekening gehouden met € 130.000 onttrekking uit de bestemmingsreserve. De onttrekking wordt via het vermogensmutaties verwerkt en niet direct in mindering op de kosten.

Baten

De totale baten zijn in 2017 1,5% hoger dan begroot en 4,5% hoger dan 2016. De baten voor accrediatiebeoordelingen zijn €51.000 hoger dan begroot. De onder omzet uit accreditatie vallende doorberekening reis- en verblijfskosten zijn €156.000 hoger dan begroot, daar tegenover staan ook €178.000 hogere gerealiseerde reis- en verblijfskosten.

Het aantal geaccrediteerden binnen het ZBO bedroeg ultimo 2017 ; 755 (2016:683) , voor de CCKL praktijkrichtlijn was dat ultimo 2017 : 70 (2016: 139). Per saldo een toename van 3 (0,4%) accreditaties inclusief de transities.

Lasten

De totale lasten zijn in 2017 0,6% hoger dan begroot en 4,5% hoger dan in 2016.

De toename van de personeelslasten t.o.v. 2016 is het gevolg van de loonstijging (1,7%) en en de stijging van het gemiddeld aantal fte (94; +4 fte). Vacatures zijn later of nog niet ingevuld, waardoor de personeelskosten lager zijn dan begroot.

De kosten uitbesteed werk zijn hoger door meer inzet van externe beoordelaars als gevolg van een lager dan begrote inzet van de interne beoordelingscapaciteit. Dit wordt veroorzaakt door later en nog niet ingevulde vacatures en langer doorlopen van het kwalificatietraject.

De Reis- en verblijfskosten zijn 31,3% hoger dan begroot. Bij de begroting concentreren wij ons op het verschil tussen de gerealiseerde reis- en verblijfskosten tov de doorberekening hiervan. Het begrote verschil bedraagt € 51.000 en gerealiseerde verschil is € 72.000. Tov 2016 hebben we 28% meer reisdagen.

Bij de overige bedrijfskosten zijn de begrote onttrekkingen (€ 130.000) via het eigen vermogen gemuteerd en niet direct in mindering op de kosten.

Voor gedetailleerde informatie verwijzen wij u naar de cijfermatige toelichting.

Financiële risico's

Kredietrisico

De vorderingen op opdrachtgevers zijn niet geconcentreerd in enkele grote posten of slechts enkele afnemers. Het kredietrisico is daardoor laag.

Liquiditeits- en kasstroomrisico's
Gezien de uitstekende liquiditeitspositie is geen sprake van liquiditeits- en kasstroomrisico. Daarnaast zijn de deposito's verdeeld over 3 Nederlandse systeembanken.

Vooruitblik op 2018

RvA in beweging
In 2018 zal de ingezette organische verandering in de lijnorganisatie vorm krijgen. De 2 operationele units zijn nu ingericht naar de hoofdklantgroepen, labaratoria en certificatie & inspectie instellingen en binnen de kantoorunits zal gezien de persoonlijke ontwikkelmogelijkheden en efficiency het werk gedifferentieerd worden naar inhoud en proces.
Bij de digitale ontwikkeling zullen naast de implementatie van de rapportagetool en portal, de volgende stappen gezet worden: inrichten van programma- en projectmanagement, opstellen businesscase, ontwikkeling IT-functie en de implementatie van de rapportagetool en portal. Hiervoor is vanuit de reserve € 180.000 bestemd.

AVG
In mei 2018 treedt de Algemene Verordening Gegevensbescherming in werking. Om aan deze regelgeving te voldoen is in januari 2018 een nulmeting gedaan. Vanuit deze meting zullen de benodigde stappen gezet worden om 'AVG-proof' te zijn.

Peerreview
In januari 2018 heeft de 4-jaarlijkse peerreview door European cooperation for Accreditation (EA) plaatsgevonden. Een team van 12 collega's uit Europa is een week te gast geweest bij de RvA en heeft de werkwijze van de RvA getoetst tegen de eisen uit de ISO17011 en verordening (EC)765/2008.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum met een grote impact op onze financiële positie.

Ir. J.C. van der Poel

Bestuurder

JAARREKENING 2017

Jaarrekening 2017

Balans per 31 december 2017

na resultaatbestemming

		2017		2016	
		EUR	**EUR**	EUR	EUR
Vaste activa					
Immateriële vaste activa	*1*	**-**		-	
Materiële vaste activa	*2*	**490.765**		606.805	
			490.765		606.805
Vlottende activa					
Onderhanden projecten	*3*	**753.476**		900.152	
Vorderingen	*4*	**2.611.599**		2.694.898	
Liquide middelen	*5*	**3.661.626**		3.109.645	
			7.026.701		6.704.695
			7.517.466		7.311.500
Eigen vermogen					
Wettelijke reserve	*6*	**-**		-	
Egalisatiereserve	*6*	**900.703**		852.075	
Bestemmingsreserve	*6*	**227.812**		130.000	
Overige reserves	*6*	**2.897.600**		2.892.839	
			4.026.115		3.874.914
Voorzieningen	*7*		**115.200**		126.205
Kortlopende schulden	*8*		**3.376.151**		3.310.381
			7.517.466		7.311.500

Staat van baten en lasten over 2017

		Begroting 2017 EUR	2017 EUR	2016 EUR
Baten				
Omzet accreditaties		**11.189.976**	**11.396.976**	10.382.307
Omzet jaarlijkse bijdrage		**2.758.603**	**2.708.804**	3.131.374
Overige opbrengsten a)		**448.698**	**512.655**	479.683
Netto omzet		**14.397.277**	**14.618.435**	13.993.364
Kosten uitbesteed werk b)		**4.120.977**	**4.280.901**	4.137.323
Reis- en verblijfkosten c)		**565.920**	**743.494**	631.277
Afdrachten		**9.729**	**7.639**	18.419
Kostprijs van de omzet		**4.696.626**	**5.032.034**	4.787.019
Bruto marge		**9.700.651**	**9.586.401**	9.206.345
Lonen en salarissen	*9*	**5.815.404**	**5.599.216**	5.345.429
Sociale lasten en pensioenlasten	*9*	**1.716.572**	**1.614.846**	1.562.197
Overige personeelslasten	*9*	**799.000**	**852.469**	846.663
Afschrijvingen op vaste activa	*10*	**164.700**	**132.497**	126.895
Overige bedrijfskosten d) e)	*11*	**1.194.900**	**1.243.074**	1.187.614
Som der kosten		**9.690.576**	**9.442.102**	9.068.798
Bedrijfsresultaat		**10.075**	**144.299**	137.547
Rentebaten		**18.000**	**6.902**	18.584
Resultaat		**28.075**	**151.201**	156.131

a) De hogere overige opbrengsten tov de begroting komt door hogere baten bij overheidsprojecten en nagkomen EA vergoedingen over 2016.
b) Vanuit de bestemmingreserve is € 70.000 onttrokken voor kosten uitbesteed werk, deze zijn niet direct in de mindering op de kosten verwerkt maar via muaties op het eigen vermogen.
c) De begroting van de reis- en verblijfskosten concentreert zich op het verschil tussen gemaakte kosten en de doorberekening daarvan en niet zozeer op de absolute hoogte. De absolute hoogte is gebaseerd op 2016, maar in 2017 is er 28% meer gereisd.
d) Vanuit de bestemmingsreserve is € 12.188 onttrokken voor overige bedrijfskosten (verbeteringen website), deze zijn niet direct in de mindering op de kosten verwerkt maar via muaties op het eigen vermogen
e) In de begroting is rekening gehouden met € 130.000 onttrekking uit de bestemmingsreserve. De onttrekking wordt via vermogensmutaties verwerkt en niet direct in mindering op de kosten.

Staat van baten en lasten over 2017 naar ZBO en niet ZBO

Nu de RvA met ingang van 1 januari 2010 de status van ZBO heeft, is het verplicht in de resultaten aan te geven welk gedeelte betrekking heeft op de ZBO-activiteiten.

De verdeling is als volgt:

	ZBO EUR	niet-ZBO EUR	**Totaal EUR**
Baten			
Omzet accreditaties	11.396.976	-	**11.396.976**
Omzet jaarlijkse bijdrage	2.040.676	668.128	**2.708.804**
Overige opbrengsten	212.000	300.655	**512.655**
Netto omzet	13.649.652	968.783	**14.618.435**
Kosten uitbesteed werk	3.997.200	283.701	**4.280.901**
Reis- en verblijfkosten	694.222	49.272	**743.494**
Afdrachten 1)	-	7.639	**7.639**
Kostprijs van de omzet	4.691.422	340.612	**5.032.034**
Bruto marge	8.958.230	628.171	**9.586.401**
Lonen en salarissen	5.228.149	371.067	**5.599.216**
Sociale lasten en pensioenlasten	1.507.828	107.018	**1.614.846**
Overige personeelslasten	795.975	56.494	**852.469**
Afschrijvingen op vaste activa	123.716	8.781	**132.497**
Overige bedrijfskosten	1.160.692	82.382	**1.243.074**
Som der kosten	8.816.360	625.742	**9.442.102**
Bedrijfsresultaat	141.870	2.429	**144.299**
Rentebaten 2)	1.576	5.326	**6.902**
Resultaat	143.446	7.755	**151.201**

De verhouding in omzet tussen ZBO en niet-ZBO taken is 93,4 % (2016; 88,6%) respectievelijk 6,6 % (2016; 11,4%).

De niet-ZBO activiteiten betroffen 2 hoofdpunten:

- CCKL accreditatie EUR 668.000
- Beoordelingen voor ministerie SZW EUR 140.000

Beide activiteiten lopen in 2019 af.

De lasten, voor zover niet specifiek toerekenbaar aan één van de segmenten, zijn op basis van deze verhouding doorberekend.

1) Binnen deze kosten zijn specifieke kosten toegerekend aan betreffende activiteit (wel/niet zbo activiteit).

2) De rentebaten zijn op basis van vermogensverhouding van de beginbalans toegerekend aan de betreffende activiteit.

Kasstroomoverzicht over 2017

	2017		2016	
	EUR	**EUR**	EUR	EUR
Resultaat	**151.201**		156.131	
Gecorrigeerd voor:				
• Afschrijvingen	**132.497**		126.895	
• Mutatie in werkkapitaal (exclusief liquide middelen)	**284.740**		-412.107	
Kasstroom uit operationele activiteiten		**568.438**		-129.081
Investeringen in:				
• Immateriële vaste activa				
• Materiële vaste activa	**16.457**		44.267	
Desinvesteringen in:				
• Immateriële vaste activa				
• Materiële vaste activa				
Kasstroom uit investerings-activiteiten		**-16.457**		-44.267
Netto kasstroom		**551.981**		-173.348
Mutatie liquide middelen		**551.981**		-173.348

Toelichting behorende tot de jaarrekening 2017

Algemeen

De Stichting Raad voor Accreditatie, gevestigd te Utrecht, Daalseplein 101, de voornaamste activiteiten zijn beschreven in het directieverslag.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van een verslaggevingsperiode van een kalenderjaar.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de Kaderwet ZBO. Hierin is onder meer gesteld dat de jaarrekening zoveel mogelijk wordt ingericht volgens de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

Voor de uitvoering van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de (semi)publieke sector (WNT) heeft de instelling zich gehouden aan de Beleidsregel toepassing WNT en deze als normenkader bij het opmaken van deze jaarrekening gehanteerd.

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Algemeen

Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Opbrengsten worden verantwoord indien alle belangrijke risico's met betrekking tot de handelsgoederen zijn overgedragen aan de afnemer.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

De volgende waarderingsgrondslagen zijn naar de mening van het management het meest kritisch voor het weergeven van de financiële positie en vereisen schattingen en veronderstellingen:

- Onderhanden projecten;
- Voorzieningen

Grondslagen voor de omrekening van vreemde valuta's

Transacties in vreemde valuta's

Transacties luidend in vreemde valuta's worden in de betreffende functionele valuta omgerekend tegen de geldende wisselkoers op de transactiedatum. In vreemde valuta's luidende monetaire activa en verplichtingen worden op balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. De bij omrekening optredende valutakoersverschillen worden als last in de winst-en-verliesrekening opgenomen. Niet-monetaire activa en passiva in vreemde valuta's die tegen historische kostprijs worden opgenomen, worden naar euro's omgerekend tegen de geldende wisselkoersen op de transactiedatum. Niet-monetaire activa en passiva in vreemde valuta's die tegen actuele waarde worden opgenomen, worden naar euro's omgerekend tegen de wisselkoers op het moment waarop de actuele waarde werd bepaald. De bij omrekening optredende valutakoersverschillen worden als deel van de herwaarderingsreserve rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkt.Immateriële vaste activa

Software

Software wordt gewaardeerd tegen kostprijs, zijnde de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Na eerste waardering wordt software gewaardeerd tegen de kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingen. De afschrijving vindt in drie jaar plaats, conform verwachte economische levensduur, volgens de lineaire methode. Voor het nog niet afgeschreven deel van de software wordt een wettelijke reserve gevormd.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de kostprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen.

De kostprijs bestaat uit de verkrijgingsprijs en overige kosten om de activa op hun plaats en in de staat te krijgen noodzakelijk voor het beoogde gebruik. Na eerste waardering worden materiele vaste activa gewaardeerd tegen de kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waarde-verminderingen.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur. De volgende afschrijvingspercentages worden hierbij gehanteerd:

- Kantoormachines : 33,33
- Kantoorinventaris : 20
- Verbouwingsinrichting : resterende looptijd huurcontract.

Onderhoudsuitgaven worden slechts geactiveerd, indien zij de gebruiksduur van het object verlengen.

Bijzondere waardeverminderingen

Voor materiële en immateriële vaste activa wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, handelsschulden en overige te betalen posten.

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde. Na de eerste opname worden financiële instrumenten gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, zonodig verminderd met bijzondere waarde-verminderingsverliezen. De onderneming heeft geen in contracten besloten afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

Onderhanden projecten

In de waardering van onderhanden projecten worden de kosten die direct betrekking hebben op het project of toerekenbaar zijn aan de projectactiviteiten begrepen (zoals uren en reiskosten). De toerekening van opbrengsten, kosten en winstneming op onderhanden projecten geschiedt naar rato van de verrichte prestaties bij de uitvoering van het werk ('percentage of completion'-methode) per balansdatum. De voortgang van de verrichte prestaties wordt bepaald op basis van urenbesteding op basis van projectplanning. Verwachte verliezen op onderhanden projecten worden onmiddellijk in de winst-en-verliesrekening als last verwerkt.

Vorderingen

Vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingsverliezen.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode.

Saldering

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd indien de rechtspersoon beschikt over een deugdelijk juridisch instrument om het financiële actief en de financiële verplichting gesaldeerd af te wikkelen en de vennootschap het stellige voornemen heeft om het saldo als zodanig netto of simultaan af te wikkelen. Indien sprake is van een overdracht van een financieel actief dat niet voor verwijdering uit de balans in aanmerking komt, wordt het overgedragen actief en de daarmee samenhangende verplichting niet gesaldeerd.

Bepaling reële waarde

De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn.

Eigen vermogen

Wettelijke reserve

Voor de boekwaarde van de immateriële vaste activa wordt een wettelijke reserve gevormd.

Egalisatiereserve

Op grond van de Kaderwet ZBO wordt voor het verschil tussen baten en lasten van de ZBO-activiteiten een egalisatiereserve gevormd. Aan het saldo van de egalisatiereserve wordt rente toegevoegd.

Bestemmingsreserve

Bestemmingsreserves zijn afgezonderde vermogensbestanddelen met een specifieke bestemming voor bepaalde doeleinden.

Bestemmingsreserve Website

Voor het doorontwikkelen van de website is een bestemmingsreserve opgenomen. In deze fase worden o.a. de volgende items ontwikkeld en/of verbeterd; gebruikersinterface, zoekfunctionaliteit, automatisch uploaden van beoordelingsgegevens en behoud van keurmerk drempelvrij. Dit was voor 2016 begroot maar door omstandigheden doorgeschoven naar 2017 en 2018.

Bestemmingsreserve Kwalificatietraject

De in het najaar van 2016 uitzonderlijk groot aantal aangenomen teamleider en assessoren volgt een traject van gemiddeld 6 maanden om als gekwalificeerd beoordelaar ingezet te kunnen worden. Door de late invulling van de vacatures is dit doorgelopen in 2017.

Bestemmingsreserve IT
Voor de digitale ontwikkeling is een bestemmingsreserve gevormd. In deze ontwikkeling zullen de volgende stappen gezet worden: inrichten van programma- en projectmanagement, opstellen businesscase, ontwikkeling IT-functie en de implementatie van de rapportagetool en portal.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen hetzij de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen, hetzij de contante waarde van die uitgaven.

Een voorziening wordt in de balans opgenomen, wanneer er sprake is van:

- een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden; en
- waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt; en
- het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Voorziening personeel

Voor op balansdatum bestaande verplichtingen tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen (inclusief ontslag-vergoedingen) aan personeelsleden die op balansdatum naar verwachting blijvend geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid wordt een voorziening opgenomen.

Personeelsbeloningen/Pensioenen

Pensioenen

De stichting heeft een collectieve pensioenregeling bij een verzekeraar. Het is een pensioenregeling op basis van beschikbare premie. De medewerker bouwt een persoonlijk spaarsaldo op, dat zijn eigendom blijft. Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies. De pensioenpremie wordt op basis van een leeftijdstaffel bepaald.

Opbrengstverantwoording

Baten wordt alleen verantwoord als er een redelijke zekerheid bestaat dat toekomstige voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en dat deze voordelen betrouwbaar kunnen worden geschat.

Onderhanden projecten

De projectopbrengsten en -kosten worden als opbrengsten en kosten in de winst-en-verliesrekening verwerkt naar rato van de verrichte prestaties per balansdatum. Opbrengsten worden uitsluitend verwerkt indien en voor zover het waarschijnlijk is dat de opbrengsten zullen worden gerealiseerd en betrouwbaar kunnen worden bepaald.

De mate waarin prestaties van een onderhanden project zijn verricht wordt bepaald aan de hand van de tot de balansdatum gemaakte projectkosten in verhouding tot de geschatte totale projectkosten. Indien het resultaat van een onderhanden project niet betrouwbaar kan worden bepaald, worden de projectopbrengsten slechts verwerkt tot het bedrag van de gemaakte projectkosten dat waarschijnlijk kan worden verhaald. Verwachte verliezen op projecten worden onmiddellijk in de winst-en-verliesrekening opgenomen.

Overheidssubsidies

Overheidssubsidies worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruit ontvangen baten zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de stichting zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden. Subsidies ter compensatie van door de stichting gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de winst-en-verliesrekening opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt.

Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten

Hieronder zijn begrepen de direct aan de netto-omzet toerekenbare kosten.

Belastingen

Sinds 1 januari 2010 is RvA een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) geworden. RvA valt onder de vrijstelling van wet vennootschapsbelasting 1964 artikel 2 lid 7.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

Transacties met verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de onderneming en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met de onderneming. Dit betreffen onder meer de relaties tussen de onderneming en de bestuurders en de functionarissen op sleutelposities. Onder transacties wordt verstaan een overdracht van middelen, diensten of verplichtingen, ongeacht of er een bedrag in rekening is gebracht.

Toelichting op de balans per 31 december 2017

1 Immateriële vaste activa

Het verloop van de immateriële vaste activa is als volgt weer te geven:

	31-12-2017	31-12-2016
	EUR	EUR
Immateriële vaste activa (software)		
Stand per 1 januari		
Aanschafprijs	**330.672**	330.672
Cumulatieve afschrijvingen	**-330.672**	-330.672
Boekwaarde	**-**	-
Investeringen	**-**	-
Desinvesteringen	**-**	-
Afschrijvingen	**-**	-
Stand per ultimo	**-**	-

De immateriële activa betreffen een in het verleden geactiveerde software, die in gebruik is maar volledig is afgeschreven. Hierdoor is ook de wettelijke reserve nihil.

2 Materiële vaste activa

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt weer te geven:

	Kantoor-Machines	**Kantoor-inventaris**	**31-12-2017**	31-12-2016
	EUR	**EUR**	**EUR**	EUR
Materiële vaste activa				
Stand per 1 januari				
Aanschafwaarde	**352.333**	**1.508.624**	**1.860.957**	1.816.690
Cumulatieve afschrijvingen	**-262.419**	**-991.733**	**-1.254.152**	-1.127.257
Boekwaarde	**89.914**	**516.891**	**606.805**	689.433
Investeringen	**9.793**	**6.664**	**16.457**	44.267
Afschrijvingen	**49.677**	**82.820**	**132.497**	126.895
Stand per ultimo	**50.030**	**440.735**	**490.765**	606.805

3 Onderhanden projecten

	31-12-2017 EUR	31-12-2016 EUR
Gerealiseerde projectkosten	**590.015**	654.945
Toegerekende winsten	**294.201**	338.319
Af: gedeclareerde termijnen	**-130.740**	-93.112
Totaal onderhanden projecten	**753.476**	900.152
Waarde van verricht werk > gefactureerde termijnen	**753.476**	900.152
	753.476	900.152

4 Vorderingen

	31-12-2017 EUR	31-12-2016 EUR
Vorderingen en overlopende activa		
Opdrachtgevers	**1.926.383**	2.005.635
Voorziening voor oninbaarheid	**-19.019**	- 1.035
	1.907.364	2.004.600
Nog te factureren (beoordeling gereed)	**502.626**	454.886
Vorderingen uit hoofde van opdrachten overheid	**42.400**	42.400
Overlopende activa (nog te ontvangen en vooruitbetaald)	**159.209**	193.012
	2.611.599	2.694.898

Geen van de vorderingen heeft een looptijd van langer dan een jaar

5 Liquide middelen

	31-12-2017 EUR	31-12-2016 EUR
Bankiers, rekening-courant	**391.392**	525.413
Bankiers, spaarrekeningen	**3.269.907**	2.583.968
Kas	**327**	264
	3.661.626	3.109.645

De spaarrekeningen hebben een looptijd van maximaal twaalf maanden en zijn verdeeld over 3 Nederlandse systeembanken.

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting.

6 Eigen vermogen

	31-12-2017 EUR	31-12-2016 EUR
Egalisatie reserve		
Stand per 1 januari	**852.075**	828.243
Resultaat ZBO activiteiten	**143.446**	142.394
Overheveling naar bestemmingsreserve IT project	**-169.775**	-118.562
Vanuit bestemmingsreserve in het resultaat	**74.957**	-
Stand per ultimo	**900.703**	852.075
Bestemmingsreserve Website		
Stand per 1 januari	**60.000**	-
Toevoeging bestemmingsreserve	**-**	60.000
Onttrekking bestemmingsreserve	**-12.188**	-
Stand per ultimo	**47.812**	60.000
Bestemmingsreserve Kwalificatietraject		
Stand per 1 januari	**70.000**	-
Toevoeging bestemmingsreserve	**-**	70.000
Onttrekking bestemmingsreserve	**-70.000**	-
Stand per ultimo	**-**	70.000
Bestemmingsreserve IT project		
Stand per 1 januari	**-**	-
Toevoeging bestemmingsreserve	**180.000**	-
Stand per ultimo	**180.000**	-
Overige reserve		
Stand per 1 januari	**2.892.839**	2.890.540
Resultaatbestemming (niet-zbo)	**7.755**	13.737
Overheveling naar bestemmingsreserve IT Project	**-10.225**	-11.438
Vanuit bestemmingsreserve in het resultaat	**7.231**	-
Stand per ultimo	**2.897.600**	2.892.839
Totaal eigen vermogen per ultimo a)	**4.026.115**	3.874.914

a) Van het totale eigen vermogen is ultimo 2017 het weerstandsvermogen (eigen vermogen -/- bestemmingsreserve) € 3.798.303 (2016: 3.744.914). Een toename van € 53.389.

7 Voorzieningen

	31-12-2017 **EUR**	31-12-2016 EUR
Personeel	**115.200**	46.000
Training vakdeskundigen	**-**	28.955
Communicatieplan Social Media	**-**	51.250
	115.200	126.205

De verwachting is dat de voorzieningen een looptijd hebben van korter dan een jaar

8 Kortlopende schulden

	31-12-2017 **EUR**	31-12-2016 EUR
Vooruit gefactureerde opbrengsten	**326.204**	320.801
Crediteuren	**812.842**	824.584
Te verwachten nota's beoordelaars inzake reeds verrichtte werkzaamheden inzake onderzoeken en cursussen	**393.548**	512.305
Vakantiegelden en –rechten, eenmalige uitkeringen	**636.385**	613.236
Belastingen en premies sociale verzekering	**322.129**	313.807
Egalisatie huurkorting	**503.715**	324.980
Overige kosten	**381.328**	400.668
	3.376.151	3.310.381

De kortlopende schulden hebben een looptijd van korter dan een jaar. Uitzondering is de egalisatie van de huurkorting, deze heeft een looptijd gelijk aan het huurcontract tm 30 september 2025.

Algemeen

De onderneming maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de onderneming blootstelt aan valutarisico, rente- en kasstroomrisico, reële-waarderisico, marktrisico, kredietrisico en liquiditeitsrisico. Om deze risico's te beheersen heeft de onderneming een beleid inclusief een stelsel van limieten en procedures opgesteld om de risico's van onvoorspelbare ongunstige ontwikkelingen op de financiële markten en daarmee de financiële prestaties van de onderneming te beperken.

Valutarisico

Als gevolg van de internationale activiteiten loopt de onderneming uit hoofde van in de balans opgenomen schulden een gering valutarisico.

Kredietrisico

De vorderingen op opdrachtgevers zijn niet geconcentreerd, noch bij enkele grote afnemers, noch qua bedrag per debiteur. Het kredietrisico is daardoor laag. Het totaalsaldo aan vorderingen (risicobedrag) is weergegeven in de balans.

Prijsrisico

De stichting heeft geen beleggingen in beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde aandelen of andere instrumenten, waarover prijsrisico wordt gelopen.

Liquiditeits- en kasstroomrisico's

Gezien de uitstekende liquiditeitspositie is geen sprake van noemenswaardige liquiditeits- en kasstroomrisico.

Reële waarde

De reële waarde van in de balans opgenomen financiële instrumenten verantwoord onder kasmiddelen, kortlopende vorderingen en kortlopende schulden benadert de boekwaarde daarvan.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Huur

De stichting is in 2015 verhuisd naar een huurpand aan het Daalseplein (Utrecht). De verplichting is aangegaan voor een periode van tien jaar en loopt af op 1 september 2025. Jaarlijks bedraagt de huur exclusief service kosten € 260.000 (index 2015).

Bankgarantie

In verband met bovenstaande huurovereenkomst is een bankgarantie afgegeven ter waarde van € 85.000.

Lease

De stichting heeft in 2016 voor de personenauto het operational leasecontract verlengd naar 1 juni 2018, met een jaarlijkse verplichting van circa € 19.000.

Investeringen

Eind 2017 is de stichting geen verplichting aangegaan voor een materiële investering.

Overige verplichtingen

De stichting is in het kader van de normale uitoefening van haar bedrijfsactiviteiten met leveranciers verplichtingen met een looptijd van langer dan 1 jaar aangegaan voor o.a. huur copiers, dienstverlening e.d. De totale jaarlijkse verplichtingen bedragen ongeveer € 11.000.

In 2016 heeft de stichting, ingaande 1 september 2016 een "overeenkomst voor gebruiksrecht en diensten" in het kader van het bestaande automatiseringssysteem getekend. De vergoeding, direct afgeleid van het aantal en soort gebruikers, zal op jaarbasis ongeveer € 96.000 bedragen.

Toelichting op de staat van baten en lasten per 31 december 2017

9 Personeelskosten

	Begroting 2017 EUR	2017 EUR	2016 EUR
Salarissen	**5.815.404**	**5.599.216**	5.345.429
Sociale lasten	**895.572**	**818.994**	825.479
Pensioenlasten	**821.000**	**795.852**	736.718
subtotaal sociale lasten en pensioenlasten	**1.716.572**	**1.614.846**	1.562.197
Reis- en autokosten	**288.000**	**303.308**	287.528
Uitzendkrachten/uitbesteed werk	**239.000**	**238.717**	330.020
Overige personeelskosten	**272.000**	**310.444**	229.115
subtotaal overige personeelskosten	**799.000**	**852.469**	846.663
	8.330.976	**8.066.532**	7.754.289

Gedurende het jaar bedroeg het gemiddeld aantal personeelsleden in loondienst van de stichting, omgerekend naar voltijd-equivalenten (z.g.n. FTE's)	**94**	90
De medewerkers, in aantallen, in loondienst per 31 december bedraagt	**106**	101

10 Afschrijvingen

	Begroting 2017 EUR	2017 EUR	2016 EUR
Software	**30.000**	**-**	-
Kantoormachines	**44.700**	**49.677**	44.398
Kantoorinventaris	**90.000**	**82.820**	82.497
Desinvestering	**-**	**-**	-
	164.700	**132.497**	126.895

11 Overige bedrijfskosten

	Begroting 2017 EUR	2017 EUR	2016 EUR
Assessorbeheer	**89.600**	**67.405**	98.092
Huisvesting	**385.800**	**392.837**	381.924
Bureaukosten	**358.000**	**397.597**	320.601
Bestuur en commissie	**120.000**	**113.837**	117.463
Voorlichting a)	**124.500**	**38.218**	51.305
Vergader- en representatiekosten	**84.000**	**71.618**	92.378
Externe adviseurs	**78.000**	**45.930**	50.194
Accountant & financiële verslaglegging	**28.000**	**32.350**	18.500
Contributies	**57.000**	**65.635**	57.157
Onttrekking bestemmingsreserve kwalif. training b)	**-70.000**	**-**	-
Onttrekking bestemmingsreserve website c)	**-60.000**	**-**	-
Overige kosten	**-**	**17.646**	-
	1.194.900	**1.243.074**	1.187.614

a) De begrote inspanningen op gebied van social media, website e.d. zijn in 2017 deels gestart maar zullen m.n. in 2018 worden verricht.
b) Vanuit de bestemmingsreserve is € 70.000 onttrokken voor kosten uitbesteed werk, deze zijn niet direct in de mindering op de kosten verwerkt maar als ondedeel van de resultaatverdeling ten laste van het eigen vermogen gebracht.
c) Vanuit de bestemmingsreserve is € 12.188 onttrokken voor overige bedrijfskosten (verbeteringen website), deze zijn niet direct in de mindering op de kosten verwerkt maar als ondedeel van de resultaatverdeling ten laste van het eigen vermogen gebracht.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum met een grote impact op onze financiële positie.

WNT-verantwoording 2017 Stichting Raad voor Accreditatie

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op Stichting Raad voor Accreditatie. Het voor Stichting Raad voor Accreditatie toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2017 € 181.000 (Dit betreft het algemeen WNT maximum).

Bezoldiging topfunctionarissen
Leidinggevende topfunctionarissen

bedragen x € 1	J.C. van der Poel
Functie(s)	Bestuurder /directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor in fte	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	nee
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	186.376
Beloningen betaalbaar op termijn	17.180
Subtotaal	203.556
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	**181.000**
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.
Totaal bezoldiging	**203.556**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	1)
Gegevens 2016	
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor in fte	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	184.326
Beloningen betaalbaar op termijn	17.224
Totaal bezoldiging 2016	**201.550**

1) Het overgangsrecht zoals vermeld in art 7.3 en 7.3a is van toepassing op de bestuurder/directeur.

Raad voor Accreditatie

Toezichthoudende topfunctionarissen

bedragen x € 1	E.H.T.M. Nijpels	L. Visser	J. Visser
Functie(s)	VOORZITTER	lid RvT	Lid RvT
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 – 31/8
Bezoldiging			
Bezoldiging	17.928	10.456	7.755
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	27.150	18.100	12.067
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totale bezoldiging	**17.928**	**10.456**	**7.755**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2016			
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	17.730	10.340	10.340
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
Totaal bezoldiging 2016	**17.730**	**10.340**	**10.340**

bedragen x € 1	A.G.M. Buiting	I. Mastenbroek	J. v.d. Heuvel	P.F. v Rhede vd Kloot
Functie(s)	Lid RvT	Lid RvT	Lid RvT	Lid RvT
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1 - 31/8	1/1 - 31/12	1/8 – 31/12	31/8 – 31/12
Bezoldiging				
Beloning	6.839	10.456	4.357	3.485
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	12.067	18.100	7.541	6.033
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-	-
Totale bezoldiging	**6.839**	**10.456**	**4.357**	**3.485**
Reden waarom de over-schrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2016				
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	14/3 - 31/12	N.v.t.	N.v.t.
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	10.340	8.617		
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-		
Totaal bezoldiging 2016	**10.340**	**8.617**		

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen
niet van toepassing.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT
Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2017 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2017 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Raad van Toezicht van de Stichting Raad voor Accreditatie

Verklaring over de in het financieel verslag opgenomen jaarrekening

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Stichting Raad voor Accreditatie (hierna 'de stichting') te Utrecht (hierna 'de jaarrekening') gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de betreffende jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Raad voor Accreditatie per 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met artikel 35 lid 1 van de Kaderwet Zelfstandige Bestuursorganen (Kaderwet ZBO) en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT);
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de voor Stichting Raad voor Accreditatie relevante wet- en regelgeving zoals opgenomen in bijlage I van het Controleprotocol voor de Raad voor Accreditatie 2013.

De jaarrekening bestaat uit:

1 de balans per 31 december 2017;

2 de staat van baten en lasten over 2017; en

3 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het controleprotocol voor de Raad voor Accreditatie 2013 en de Regeling controleprotocol WNT 2017 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Raad voor Accreditatie zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het financieel verslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het financieel verslag andere informatie, die bestaat uit:

- het verslag van de raad van toezicht
- het directieverslag;
- de overige gegevens;
- bijlage 1 met gegevens leden raad van toezicht en bestuur RvA

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle van de jaarrekening of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening
in overeenstemming met artikel 35 lid 1 van de Kaderwet Zelfstandige Bestuursorganen (Kaderwet ZBO) en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede balansmutaties in overeenstemming met de voor Stichting Raad voor Accreditatie relevante wet- en regelgeving zoals opgenomen in bijlage I van het Controleprotocol voor de Raad voor Accreditatie 2013.

In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen

bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van de jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol voor de Raad voor Accreditatie 2013 en de Regeling controleprotocol WNT 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring de aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en

- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Utrecht, 14 maart 2018

KPMG Accountants N.V.

J.L.C. van Sabben RA

Statutaire bepalingen inzake resultaatbestemming

Overeenkomstig de statuten heeft de bestuurder voorgesteld om het resultaat ad EUR 151.201 toe te voegen aan de egalisatie reserves (ZBO) en overige reserves (niet-ZBO).

Utrecht, 13 maart 2018

Ir. J.C. van der Poel
Bestuurder

Drs. E.H.T.M. Nijpels
waarnemend voorzitter Raad van Toezicht

Bijlage 1 - Gegevens leden raad van toezicht en bestuur RvA

Aftreedschema per 13 maart 2018

RvT:	Benoemd op:	Benoeming tot:	Herbenoeming mogelijk na afloop huidige termijn
Drs. E.H.T.M. Nijpels (voorzitter)	07-03-2018		waarnemend
Prof. Dr. J. van den Heuvel	01-08-2017	01-08-2020	2 maal
Mw. Dr. Ir. Mastenbroek	13-03-2016	13-03-2019	2 maal
Ir. P.F. van Rhede van der Kloot	31-08-2017	31-08-2020	2 maal
Ir. L. Visser	26-10-2014	26-10-2020	1 maal
Bestuur:	**Benoemd op:**	**Benoeming tot:**	**Herbenoeming mogelijk na afloop huidige termijn**
Ir. J.C. van der Poel (bestuurder)	22-06-2015	22-06-2019	onbeperkt herbenoembaar (bestuurder stelt zich in 2019 niet herbenoembaar)

Raad van Toezicht

De heer drs. S.A. Blok (voorzitter per 01-01-2018 tot 05-03-2018)
Geboortejaar: 1964

Nevenfuncties:
Lid raad van commissarissen Scholtens Groep BV (Bouwbedrijf, Wognum)

De heer drs. E.H.T.M. Nijpels (voorzitter tot 01-01-2018)
Geboortejaar: 1950

Hoofdfuncties (parttime):
Voorzitter SER Borgingscommissie Energieakkoord
Kroonlid Sociaal Economische Raad (SER)
Voorzitter Papierrecycling Nederland (PRN en VRN)
Voorzitter Koninklijke Boekenbond

Overige activiteiten:
Lid Raad van Commissarissen Siers Groep B.V.
Voorzitter Koninklijk Boekverkopersbond (KBb)
Voorzitter Geobusiness Nederland
Voorzitter Raad van Toezicht AVRO/TROS
Lid Raad van Commissarissen Tinguely
Voorzitter Raad van Toezicht van de Raad voor Accreditatie
Voorzitter Stichting Milieu Centraal
Voorzitter Bestuurlijke Adviesraad Waddenacademie
Voorzitter Raad van Commissarissen Maltha Recycling B.V.
Voorzitter Klimaatcentrum Internationale Rode Kruis
Voorzitter Stichting Garantiefonds Gerechtsdeurwaarders

Voorzitter Stichting Sterkin
Voorzitter Stichting "Water for Life"
Voorzitter Abe Bonnema Stichting
Voorzitter Raad van Toezicht Wetsus
Lid Curatorium Internationale School voor Wijsbegeerte (ISVW)
Voorzitter Raad van Toezicht van de Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam
Lid Raad van Commissarissen Arriva
Voorzitter bestuur Vrienden van de Friezenkerk (te Rome)
Lid Raad van Commissarissen Dutch Enviro Energy Holdings BV

De heer dr. A.G.M. Buiting (portefeuille CA)
Geboortejaar: 1959

Hoofdfuncties:
Arts-microbioloog Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis (ETZ)

Nevenfuncties:
Plaatsvervangend opleider medische microbiologie (ETZ)
Hoofd afdeling hygiëne en infectiepreventie (ETZ)
Terzake deskundige Medisch Steriele Hulpmiddelen (ETZ)
Manager Laboratorium voor Medische Microbiologie en Immunologie (ETZ)
Lid College van deskundigen CERTEX
Bestuurslid ISIS-AR
Voorzitter Medische Staf (ETZ)
Manager Centrale Sterilisatie Afdeling (ETZ)

Mevrouw dr. ir. I. Mastenbroek (portefeuille OR)
Geboortejaar: 1954

Hoofdfuncties:
Directeur/bestuurder Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland (OMFL) BV
Eigenaar IMagribusiness-advies

Nevenfuncties:
Lid bestuur Stichting Administratiekantoor FleXentral
Lid Raad van Toezicht van de Aeres groep
Lid Raad van Toezicht van de Stichting Visitatie Woningcorporaties Nederland
Lid bestuur Stichting Exploitatie Reservegronden Flevoland
Lid bestuur Stichting Natuur- en Milieufederatie Flevoland (tot november 2017)
Lid bestuur Stichting de Oeverwal (tot november 2017)

De heer ing. J. Visser
Geboortejaar: 1948

Hoofdfunctie:
Zelfstandig adviseur Bouwadvies

Nevenfuncties
Lid-deskundige van het College van Arbiters van de Raad van Arbitrage voor de Bouw
Lid van de Dispute Review Board bij diverse bouwprojecten

De heer ir. L. Visser (portefeuille financiën)
Geboortejaar: 1953

Hoofdfuncties
Directeur-bestuurder S4 Energy BV

Directeur-bestuurder Next Renewable Group BV

Nevenfuncties
Raad van Commissarissen Woningcorporatie Standvast Wonen
Voorzitter Stichting Nieuwe Bedrijvigheid Gelderland

De heer prof. dr. J. van den Heuvel (portefeuille Commissie Accreditaties)
Geboortejaar: 1955

Hoofdfuncties:
Voorzitter Raad van Bestuur Rode Kruis Ziekenhuis B.V.
Lid hoofddirectie Zorg van de Zaak Netwerk B.V.

Nevenfuncties:
Programmadirecteur van de MBA Healthcare aan de UvA
Voorzitter Raad van Commissarissen Centramed
Bestuurslid Dialysecentrum Beverwijk
Bestuurslid Stichting Streeklaboratorium voor de Volksgezondheid Kennemerland
Bestuurslid Vereniging Samenwerkende Brandwondencentra Nederland
Bestuurslid Stichting Digitale Snelweg Kennemerland

De heer ir. P.F. van Rhede van der Kloot
Geboortejaar: 1957

Hoofdfuncties:
Voorzitter Vereniging van Nederlandse Glasfabrikanten
Bestuurder Algemeen Bestuur Bouwend Nederland (namens de vakgroep GBO)

Nevenfuncties:
Lid Raad van Advies Physee
Bestuurder Stichting Behoud Hoogaars

Bestuur

De heer ir. J.C. van der Poel
Geboortejaar: 1951

Hoofdfunctie:
Bestuurder/Algemeen Directeur van de Raad voor Accreditatie,
(uit dien hoofde:
Board member van de Irish National Accreditation Board (INAB)
Lid van het Executive Committee van de European cooperation for Accreditation (EA)

Nevenfuncties:
Lid Raad van Commissarissen Accres B.V. Apeldoorn
Lid dagelijks bestuur Raad van Arbitrage voor Metaalnijverheid en -Handel